

І. В. ЄРЕМЕЄВА

СОЦІАЛЬНА СТРАТИФІКАЦІЯ В ТЕАТРАЛЬНИХ ТРУПАХ НАДДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті на основі списків театральних акторів, виявлених в Центральному державному історичному архіві України, м. Київ, Державному архіві Харківської області, а також опублікованих списків Харківських театрів визначено соціальний склад труп Наддніпрянської України другої половини ХІХ – початку ХХ століття. Виявлено співвідношення в трупах представників основних станів Російської імперії: селянства, міських обивателів, дворянства та духовенства. Детально розглянуто представленість в акторських колах таких суспільних прошарків із середовища міських обивателів як власне міщани, купці, почесні громадяни, цехові. Показано співвідношення у трупах представників інтелігенції, студентства, військових чинів, іноземних підданих.

Ключові слова: актори, соціальна стратифікація, стан, верства.

Вступ. Історія повсякденності в сучасній українській історичній науці набуває все більшої популярності. У рамках цієї нової історії вивчається не лише повсякденність як набір буденних актів, а й соціум. Відтак, вивчення соціальної стратифікації в театральних трупах Наддніпрянської України другої половини ХІХ – початку ХХ століття є актуальною проблемою історії повсякденності.

Метою статті став аналіз соціальної стратифікації у театральних трупах на основі списків акторів Наддніпрянської України другої половини ХІХ – початку ХХ століть. В основу дослідження покладено неопубліковані списки акторів труп різних років, виявлених в Державному архіві Харківської області (далі – Держархів Харківської області) та Центральному державному історичному архіві України, м. Київ (далі – ЦДІАК України). Більша їх частина зроблена Чернігівським губернським жандармським управлінням. В свою чергу, ці переліки артистів можна класифікувати за хронологічним принципом: списки артистів малоросійської трупи Ф. Левицького, артистів руської драматичної трупи В. Свешнікової датовано 1906 роком; 1908 роком укладено список артистів трупи А. Чернова; 1909 роком – список артистів трупи Сінявіна, список товариства Країнських артистів під управлінням Троцького та список артистів трупи Т. Колісніченка; 1913 роком – перелік артистів театру «Червоний папуга», список артистів русько-малоросійської трупи Юркевича; 1916-1917 роками – перелік акторів єврейської трупи А. Фішзона [1, арк. 51-54; 2, арк. 128-129; 3, арк. 72; 4, арк. 426-428; 5, арк. 109-110; 6, арк. 100-101; 7, арк. 8-9; 8, арк. 56; 9, арк. 50; 10, арк. 826].

Окрім списків артистів Чернігівського ГЖУ вивчено перелік артистів Харківського драматичного театру літнього сезону 1888 року та список єврейської трупи А. Фішзона 1904-1905 років [11, арк. 16-17; 12, арк. 6]. Також в дослідженні використано переліки акторів, опубліковані в «Матеріалах к истории харьковского театра 1780-1934», а саме: список артистів Харківського драматичного театру 1880-1881 років, драматичних артистів літнього театру Комерційного Клубу 1898 року, товариства русько-малоросійської трупи під керівництвом Віленського 1898 року (сад «Баварія») [13, с. 247-249; 13, с. 258; 13, с. 261].

Виклад основного матеріалу. Для дослідження повсякденності акторів Наддніпрянської України другої половини ХІХ початку ХХ століття неабияке значення має відповідь на питання, хто був тим самим артистом на означеній території 100-150 років тому? Для наближення до повноцінної відповіді на це запитання, важливо з'ясувати, з якого соціального стану чи станів складалася акторська спільнота?

Склад труп змінювався двічі на рік, перед зимовим та літнім сезонами. Антрепренери, формуючи колектив театру, мали складати переліки ангажованих акторів. Проте жодного списку артистів, складеного антрепренером чи режисером трупи, в Держархівах Харківської та Полтавської областей, а також ЦДІАК України не було виявлено. Контракт київського міського саду «Шато» початку ХХ століття, знайдений у ЦДІАК України, закріплював за дирекцією право негайно знищити договір найму актора у випадку

© І. В. Єремеєва, 2015

війни, пожежі, політичного перевороту чи епідемії [14, арк. 7, 18]. Не виключено, що списки артистів також нищилися антрепренерами в разі означених катаклізмів і пережити дві революції у них просто не було шансу. Однак не лише у дирекцій розважальних закладів малися переліки акторів. Їх педантично складали і представники поліції. Такі списки використовували для контролю за міграцією населення та дотриманням, у зв'язку з цим, законодавчої вимоги мати при собі документ, що прирівнювався до паспорта – вид [15, с. 3]. Видавався він по досягненні повноліття, в 21 рік [15, с. 21, 37]. Людину, що покинула постійне місце проживання без виду, визнавали бродягою і карали виправним арештом з висилкою до Сибіру або до віддалених губерній. Саме тому в поліцейських списках, окрім особистих даних – прізвища, імені, імені по-батькові, стану, імені по-сцені, найчастіше вказувалося, де саме і на який термін отримано вид та за якою адресою проживав актор. З-поміж інших причин укладання поліцією акторських списків – реєстрація виїзду артистів іудейського віросповідання за межу осілості та визначення, хто із артистів-чоловіків знаходиться в ополченні або за якою причиною звільнений від військової повинності [10, арк. 826; 12, арк. 6]. Інколи в поліцейських документах вказувався вік артистів чи амплуа. Отже, не зважаючи на різне призначення поліцейських списків труп та інваріантну складову змісту, вони точно відбивали їх кількісний та гендерний, а подекуди й становий склад.

Станову приналежність театральних акторів відображено у чотирнадцяти виявлених списках. Найбільша кількість міщан зафіксована у двох єврейських трупах А. Фішзона 1904-1905 років та 1916-1917 років [10, арк. 826; 12 арк. 6]. У першій із 27 осіб 27 записані як міщани, що склало 100% трупи. Трупа 1916-1917 років нараховувала 35 міщан, 1 селянина і 1 купця, а отже на 94,59% складалася з міщанства.

В інших трупах відсоток міських мешканців також зберігався на високому рівні: трупа Віленського на 68% складалася із цього стану, Ф. Левицького – на 56,5%, Харківського драматичного театру 1888 р. – на 55%, театру «Червоний папуга» – на 50% [13, с. 261-262; 1, арк. 51-54; 11, арк.16-17; 8, арк. 56]. Ще у шести колективах – театрі Комерційного Клубу, драматичному театрі м. Харкова 1880-1881 років, трупах В. Свешнікової, А. Чернова, Т. Колісниченка, Троцького кількість міщан коливалася від 25% до 43% [13, с. 258; 13, с. 247-

249; 3, арк. 72; 4, арк. 426-428; 7, арк. 8-9]. Лише у трупах Юркевича та Сінявіна вони склали 0% та 8,3% відповідно [5, арк. 109-110; 9, арк. 50]. При цьому у списку театру Юркевича в двох осіб із восьми походження не вказане взагалі, що не дає підстави відкидати можливість наявності у трупі хоча б невеликого відсотка міщанського елементу.

Окрім міщанства значна частина акторів у трупах являлася вихідцями із селянського стану. У колективах А. Чернова, Юркевича та Сінявіна вони складали по 42%, 50% і 75% відповідно [5, арк. 109-110; 9, арк. 50; 4, арк. 426-428]. Трупа Троцького містила чверть вихідців із цього стану [6, арк. 100-101]. Майже 20% акторів селянського походження працювало в антрепренерів Т. Колісниченка та Ф.Левицького [7, арк. 8-9; 1, арк. 51-54]. У трупах В. Свешнікової, Віленського, А. Фішзона 1916-1917 років, Харківському драматичному театрі 1880-1881 років та театрі «Червоний папуга» їх кількість коливалася від 3% до 11% [3, арк. 72; 13, с. 261-262; 10, арк. 826; 13, с. 247-249; 8, арк. 56]. В Харківському драматичному театрі 1888 року, Комерційному Клубі та трупі А. Фішзона 1904-1905 років вихідців із селян не було [11, арк. 16-17; 13, с. 258; 12, арк. 6]. Великі колективи зі складом трупи більш ніж двадцять осіб мали невелику кількість представників цього стану: у шести із восьми труп кількість вихідців із селян коливалася від 0% до 10%, а в інших двох складала 20% та 40%. В чотирьох трупах зі складом від 8 до 14 осіб кількість акторів селянського походження сягала від 21% до 75 %. Ця обставина дає підстави припустити, що вихідці із селян – мало освіченого стану, частіше наймалися у маленькі трупи низького поширення, в значно меншій кількості потрапляючи до великих авторитетних антрепріз.

Наряду із селянством, у трупах значну частину складали актори дворянського походження. Найвищий відсоток їх зафіксовано у трупі харківського Комерційного Клубу – 43,75% [13, с. 258]. Величезний колектив Харківського драматичного театру 1880-1881років та 1888 року на 25% складався з вихідців із дворян [13, с. 247-249]. Стільки ж їх було і у найменшій з аналізованих, трупі Юркевича [9, арк. 50]. У театрах під антрепризами В. Свешнікової, А. Чернова, Віленського, Троцького, Сінявіна кількість вихідців із цього стану коливалася від 4% до 16% [3, арк. 72; 4, арк. 426-428; 13, с. 261-262; 6, арк. 100-101; 5, арк. 109-110]. Ще у двох трупах, Ф. Левицького та Т. Колісниченка, працювали

дворянські діти [1, арк. 51-54; 7, арк. 8-9]. В трьох колективах – театрі «Червоний папуга», трупі А. Фішзона 1904-1905 років та 1916-1917 років – представники дворянства не зафіксовані взагалі [8, арк. 50; 12, арк. 6; 10, арк. 826]. Виразним став той факт, що найбільша кількість акторів дворянського походження виявлена у складі труп великого губернського міста – Харкова. Означені театри не вели кочового життя, оскільки мали свої приміщення для вистав і свого глядача.

Кількість вихідців із козацтва у проаналізованих трупах була невисокою. Один із чотирьох виявлених представників цього стану працював у російськомовному театрі В. Свешнікової на посаді контролера [3, арк. 72]. Інші служили артистами в українських трупах Ф. Левицького та Троцького [1, арк. 51-54; 6, арк. 100-101]. У вказаних акторів із театру Троцького місце походження не вказувалося. Козаки Іван Маховський, контролер із трупи В. Свешнікової та актор Федір Юрченко із колективу Ф. Левицького були родом із Полтавщини, з Ніжина [3, арк. 72; 1, арк. 51-54]. Примітно, що два знайдених в архівних справах випадки втечі козацьких дітей до театру сталися саме в Полтавській губернії. Один стосувався 18-річного Григорія Безпалого, який, за чутками, пристав до трупи артистів Донського і вже 2 місяці розшукувався батьком [16, арк. 32]. Інший полягав у викраденні актором Іваном Чабаном козацької доньки – 16-річної гімназистки Олени Потей [16, арк. 749, 758].

Вихідці із інших станів, наряду із козацтвом, склали відчутну меншість у трупах. Із спадкових почесних громадян по одному працювало у трупах Сінявіна й Ф. Левицького та двоє – у трупі Троцького [5, арк. 109-110; 1, арк. 51-54; 6, арк. 100-104]. Серед артистів Харківського драматичного театру 1880-1881 років записано не самого почесного громадянина, а його дружину [13, арк. 247-249]. У трупі Чернова служили дві дружини спадкових почесних громадян та одна донька [4, арк. 426-428].

Часто, але в незначній кількості, зустрічалися серед театральних артистів чиновники та представники їх родин. У Харківському драматичному театрі 1880-1881 років працювали канцелярський служитель, дочка губернського секретаря та син чиновника, в 1888 році – дружина губернського секретаря та донька колезького радника [13, арк. 247-249; 11, арк. 16-17]. Серед акторів трупи Ф. Левицького зафіксовано відставних колезьких реєстратора та

асесора, а в антрепризі В. Свешнікової записані дружина відставного титулярного радника та син колезького асесора [1, арк. 51-54; 3, арк. 72].

Подекуди траплялися у складі труп і майбутні представники інтелігенції. Михайло Нестеров, студент Харківського ветеринарного інституту та Костянтин Швердинський, студент Імператорського Харківського університету служили в трупі В. Свешнікової [3, арк. 72]. Вихованець старших курсів хімічного відділення Технологічного інституту імператора Олександра III, Георгій Лисенко, виступав у трупі Т. Колісніченка, а студент Санкт-Петербурзького Політехнічного інституту Микола Тимковський – у антрепризі Ф. Левицького [7, арк. 8-9; 1, арк. 51-54].

Були серед акторів і вихідці із цехових. По одному з них виявлено у колективах театрів харківського Комерційного Клубу та «Червоний папуга», та двох у трупі Ф. Левицького [13, с. 258; 1, арк. 51-54, 8, арк. 56].

З-поміж досліджених колективів лише у Харківському драматичному театрі 1880-1881 років працював представник освітньої інтелігенції: домашній вчитель Михайло Бабіков служив в амплуа «першого коханця» [13, с. 247-249]. Дружина інженера Анна Вальберг була зайнята у вихідних ролях. В цій же трупі зафіксовано іноземку – вдову пруського підданого Катерину Шмідгоф [13, с. 247-249]. Іноземна піддана, італійка Лідія Антілі, служила у Харківському драматичному театрі в літній сезон 1888 року [11, арк. 16]. Грецький підданий працював в трупі В. Свешнікової. Актор Епаміондр Дара тут носив героїчний псевдонім «Мінін» [3, арк. 72].

Представника купецтва виявлено у двох з чотирнадцяти труп. Ним була одна й та сама людина – антрепренер єврейської трупи, актор, купець 2-ї гільдії Авраам-Алтер Фішелевіч Фішзон [12, арк. 6; 10, арк. 826]. Оскільки антреприза являла собою вид підприємництва і А. Фішзон, як утримувач трупи, ним займався, можна зауважити, що кардинальної зміни діяльності в його житті не відбулося: в угоду часові змінився лише товар.

Той факт, що єдиний знайдений у списках труп купець виявився не православним ортодоксом, а юдеєм, певною мірою розкривав відношення до роботи в театрі православного купецтва. Нерідко виховані в традиційному релігійному дусі, вони дотримувалися усталених поколіннями норм життя. За цими нормами акторству як виду заробітку не було місця в житті купця і його родини. Випадки вступу до

акторських лав дітей чи жінок купців стали радше винятками, аніж розповсюдженим явищем. Серед вивчених списків труп лише в одній – харківській трупі драматичного театру 1880-1881 років – виявлено дружину та сина купця [16, с. 247-249]. Примітно, що вихідці із купецької родини служили у драматичному театрі Харкова – купецького міста.

Вкрай малочисленими виявилися в театральних трупах вихідці із духовенства. Лише у двох із чотирнадцяти проаналізованих труп виявлено акторів, що походили із цього стану: в трупі А. Чернова серед акторів значилося два сини дияконів, а у Троцького – син псаломщика [4, арк. 426-428; 6, арк. 100-10]. Новоспечені актори походили не із сімей вищого духовенства. У цьому стані ревно дотримувалися християнських догм, за якими театр і розваги взагалі заборонялися, вважалися гріховними і не корисними у справі порятунку душі. Закулісне та приватне життя акторів у переважній більшості також було далеким від норм християнської моралі і остаточно виключало цю професію із переліку богоугодних. Відношення духовенства до театру та його працівників зображено російським письменником М. Є. Салтиковим-Щедриним в романі «Господа Головлєви». В сім'ї бідного забитого сільського священика до актриси Аннєнки Головлєвої – «зірки» харківської сцени й улюблениці місцевих гультьяїв-офіцерів, віднеслися не як до прихожанки чи несумлінної вірянки, а як до заблудлої вівці [17]. Вступ до театру вихідців із родин духовенства за таких умов сприймався як табу, що і відобразилося на їх низькій кількості у трупах Наддніпрянської України.

На противагу духовенству, офіцери пишалися зв'язками та інтригами із легковажними актрисами і постійно відвідували не лише театр, а й гримерні кімнати місцевих баядерок. Не зважаючи на це, відношення до представників театральної богєми в військових колах залишалося неоднозначним. З однієї сторони близький зв'язок із актрисою був бажаним, як модний аксесуар [18, с. 240-241]. З іншої, жінок цієї професії рідко після чи замість будуару та ресторану водили під вінець. Відтак, мати актрису за дружину вважалося ганебним, а

Список літератури: 1. *Центральний державний архів України*, м. Київ (далі – ЦДІАК України), Ф. 1439, оп. 1, спр. 576, арк. 51-54. 2. *ЦДІАК України*, Ф. 1439, оп. 1, спр. 571, арк. 128. 3. *ЦДІАК України*, Ф. 1439, оп. 1, спр. 576, арк. 72. 4. *ЦДІАК України*, Ф. 1439, оп. 1, спр. 999, арк. 426-428. 5. *ЦДІАК України*, Ф. 1439, оп. 1, спр. 1126, арк. 109-110. 6. *ЦДІАК*

за коханку – престижним. За таких умов не викликає подиву, що у колективі В. Свешнікової виявлено не чинну, а колишню дружину підполковника [3, арк. 72]. В інших трупах їх взагалі не зафіксовано. Не часто зустрічалися серед акторів і діти військових. Син прапорщика служив у трупі А. Чернова, донька унтер-офіцера – в Харківському драматичному театрі 1880-1881 років, донька відставного поручика – в антрепризі Ф. Левицького [4, арк. 426-428; 13, с. 247-249; 1, арк. 51-54]. Відсутні у списках акторів і самі військові.

Уродженець Чернігівщини, артист А. Гарянов писав, згадуючи свою колегу по сцені В. Неверову, що вона, 35-річна вдова, поховавши єдиного сина, вважала сцену єдиним порятунком від жагучої туги [19, с. 41]. Схожу історію знаходимо у героїні п'єси О. Островського «Без вини винні», Єлєни Кручініної [20]. І хоч ці жінки не були дружинами військових, їх доля розкривала причини вступу на сцену вдів та незаміжніх жінок у віці. Окрім того, справа С. Слодецької про розлучення із чоловіком-адвокатом у повній мірі показувала, що, одружившись на актрисі, чоловіки нерідко в подальшому намагалися розірвати шлюб навіть шляхом використання інституту «кумівства», підкупу та непереконливих аргументів [21, арк. 2].

Висновки. Таким чином, аналіз станової стратифікації в трупах виявив майже повсюдну перевагу вихідців із міщанства над представниками інших станів. Наряду з міщанами помітний відсоток у трупах склали актори, що походили із селян – найбільш чисельного в Російській імперії взагалі та Наддніпрянській Україні в зокрема, стану. Значна кількість акторів вийшла з дворян. Напротивагу артистам, що походили із міщан, селян та дворян, і склали більшу частину труп, вихідці із цехових, козацького стану, чиновництва, іноземні піддані та діти представників означених соціальних верств хоч і траплялися серед акторів, однак, у значно меншій кількості. Представники духовенства, військових та православного купецтва в трупах виявлені не були. Поодинокими виявилися і випадки роботи в театрі членів їх родин.

України, Ф. 1439, оп. 1, спр. 1126, арк. 100-101. 7. *ЦДІАК України*, Ф. 1439, оп. 1, спр. 1126, арк. 8-9. 8. *ЦДІАК України*, Ф. 1439, оп. 1, спр. 1523, арк. 56. 9. *ЦДІАК України*, Ф. 1439, оп. 1, спр. 1523, арк. 50. 10. *ЦДІАК України*, Ф. 313, оп. 2, спр. 3223, 915 арк. 11. *Державний архів Харківської області* (далі – Держархів Харківської області) Ф. 182, оп. 1, спр. 18, арк. 16-17. 12. *ЦДІАК України*, Ф. 442, оп. 854, спр.

393, 16 арк. **13.** *Парамонов А., Титарь В.* Материалы к истории Харьковского театра 1780-1934 / *А. Парамонов, В. Титарь.* – Харьков: Райдер, 2007. – 280 с. **14.** *ЦДІАК України*, Ф. 442, оп. 641, spr. 622, 25 арк. **15.** *Устав о паспортах и беглых.* – 1857. – 222 с. **16.** *Державний архів Полтавської області*, Ф. 758, оп. 1, spr. 9, 1011 арк. **17.** *Салтиков-Щедрин М. Е.* Господа Головлёвы [Электронный ресурс] / *М. Е. Салтыков-Щедрин.* – Режим доступа: http://az.lib.ru/k/schedrin._a_i/text_1830.shtml/. – Доступ: 12.01.15 г.; **18.** «Сцена и проституция» / Харьков // Театр и искусство. – 1910. – № 16. – С. 340-341. **19.** *Гарянов П. А.* Актёры. Театральные записки / *П. А. Гарянов.* – Челябинск: Челябинское книжное издательство, 1957. – 176 с. **20.** *Островский А.* Без вины виноватые [Электронный ресурс] / *А. Островский.* – Режим доступа: http://az.lib.ru/o/ostrowskij_a_n/text_0220.shtml. – Доступ: 12.10.15 г.; **21.** *ЦДІАК України*, Ф. 442, оп. 845, spr. 149, 9 арк.

Bibliography (transliterated): **1.** *Tsentralniy derzhavniy arhiv Ukrayini*, m. Kyiv (dali – TsDIAK Ukrayini), F. 1439, op. 1, spr. 576, ark. 51-54. **2.** *TsDIAK Ukrayini*, F. 1439, op. 1, spr. 571, ark. 128. **3.** *TsDIAK Ukrayini*, F. 1439, op. 1, spr. 576, ark. 72. **4.** *TsDIAK Ukrayini*, F. 1439, op. 1, spr. 999, ark. 426-428. **5.** *TsDIAK Ukrayini*, F. 1439, op. 1, spr. 1126, ark. 109-110. **6.** *TsDIAK*

Ukrayini, F. 1439, op. 1, spr. 1126, ark. 100-101. **7.** *TsDIAK Ukrayini*, F. 1439, op. 1, spr. 1126, ark. 8-9. **8.** *TsDIAK Ukrayini*, F. 1439, op. 1, spr. 1523, ark. 56. **9.** *TsDIAK Ukrayini*, F. 1439, op. 1, spr. 1523, ark. 50. **10.** *TsDIAK Ukrayini*, F. 313, op. 2, spr. 3223, 915 ark. **11.** *Derzhavniy arhiv Harkivskoyi oblasti* (dali – Derzharhiv Harkivskoyi oblasti) F. 182, op. 1, spr.18, ark. 16-17. **12.** *TsDIAK Ukrayini*, F. 442, op. 854, spr. 393, 16 ark. **13.** *Paramonov A., Titar V.* Materialy k istorii Harkovskogo teatra 1780-1934. – *A. Paramonov, V. Titar.* – Kharkov: Rayder, 2007. – 280. – Print. **14.** *TsDIAK Ukrayini*, F. 442, op. 641, spr. 622, 25 ark. **15.** *Ustav o pasportah i beglyh.* – 1857. – 222. **16.** *Derzhavniy arhiv Poltavskoyi oblasti*, F. 758, op. 1, spr. 9, 1011 ark. **17.** *Saltikov-Shchedrin M. E.* *Gospoda Golovlevy* [Elektronnyy resurs] / *М. Е. Saltykov-Shchedrin.* – Rezhim dostupa: http://az.lib.ru/k/schedrin._a_i/text_1830.shtml/. – Dostup: 12.01.15 g.; **18.** «*Stsena i prostitutsiya*». – Kharkiv. – Teatr i iskusstvo. – 1910. – No 16. – 340-341. **19.** *Garyanov P. A.* *Aktery. Teatralnye zapiski.* – *P. A. Garyanov.* – Chelyabinsk: Chelyabinskoe knizhnoe izdatelstvo, 1957. – 176. **20.** *Ostrovskiy A.* *Bez viny vinovatye* [Elektronnyy resurs]. – *A. Ostrovskiy.* – Rezhim dostupa: http://az.lib.ru/o/ostrowskij_a_n/text_0220.shtml. – Dostup: 12.10.15 g.; **21.** *TsDIAK Ukrayini*, F. 442, op. 845, spr. 149, 9 ark.

Надійшла (received) 05.11.2015

Єремєєва Ірина Вікторівна, аспірантка НТУ «ХПІ»; Тел.: +380973861555;
e-mail: yeremeyeva2010girl@yandex.ua

Ermeeva Irina, PhD of the National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute” Tel.: +380973861555; e-mail: yeremeyeva2010girl@yandex.ua

УДК 94 (477) "19/20"

Соціальна стратифікація в театральних труппах Наддніпрянської України другої половини XIX – початку XX століття / І. В. Єремєєва // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: «Актуальні проблеми історії України». – Харків: НТУ «ХПІ», 2015. – № 56 (1165). – С. 21 – 26. – Бібліогр.: 21 назв. – ISSN 2079-0813.

У статті на основі списків театральних акторів, виявлених в Центральному державному історичному архіві України, м. Київ, Державному архіві Харківської області, а також опублікованих списків Харківських театрів визначено склад театральних труп Наддніпрянської України другої половини XIX – початку XX ст. Виявлено співвідношення в труппах представників основних станів Російської імперії: селянства, міських обивателів, дворянства та духовенства. Детально розглянуто представленість в акторських колах таких суспільних прошарків із середовища міських обивателів як власне міщани, купці, почесні громадяни, цехові. Показано співвідношення у труппах представників інтелігенції, студентства, військових чинів, іноземних підданих.

Ключові слова: актори, соціальна стратифікація, стан, верства.

УДК 94 (477) "19/20"

Социальная стратификация в театральных труппах Надднепрянской Украины второй половины XIX – начала XX в. / И.В. Еремеева // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: «Актуальні проблеми історії України». – Харків: НТУ «ХПІ», 2015. – № 56 (1165). – С. 21-26. – Бібліогр.: 21 назв. – ISSN 2079-0813.

В статье на основе списков театральных актеров, выявленных в Центральном государственном историческом архиве Украины, г. Киев, Государственном архиве Харьковской области, а также опубликованных списков Харьковских театров определен социальный состав театральных трупп Надднепрянской Украины второй половины XIX – начала XX веков. Вывявлено соотношение в труппах представителей основных состояний Российской империи: крестьянства, городских обывателей, дворянства и духовенства. Детально рассмотрены представленность в актерских кругах таких общественных слоев из среды городских обывателей как собственно мещане, купцы, почетные граждане, цеховые. Показано соотношение в труппах представителей интеллигенции, студенчества, военных чинов, иностранных подданных.

Ключевые слова: актеры, социальная стратификация, состояние, слой.

UDC 94 (477) "19/20"

Dnieper Ukraine Theater Troupe Social Stratification in the second half of the XIX – at the beginning of the XX century / I. V. Yeremeyeva // Bulletin of NTU "KhPI". Series: Actual Problems of Ukrainian History. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2015. – № 56 (1165). – P. 21-26. – Bibliogr.: 21. – ISSN 2079-0813.

In the article on the theater actor list basis detected in the Central State Historical Archive of Ukraine, Kiev, the State Archives of Kharkiv region, as well as published lists of Kharkiv Theater troupes determined theater company composition in Dnieper Ukraine in the second half of XIX – at the beginning of XX century. On the one hand the ratio of representatives of major Russian Empire classes in the theater collectives: peasants, urban inhabitants, the nobility and clergy are discovered. On the other hand the set of city inhabitant namely burghers, merchants, honorable citizens, manufacturers in theater groups is depicted. Moreover the percentage of intellectuals, students, military ranks, foreign nationals among the actors is exhibited.

Keywords: actors, social stratification, estate.